

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STRUKTURA SYMFONIE - výklad

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0950
Kódování materiálu	VY_32_INOVACE_mix1_evh03
Označení materiálu	evh03_symfonie_vyklad.doc
Název školy	Gymnázium Kladno
Autor	MgA. Petr Kuna
Anotace	Výukový materiál určený pro studium žáků. Text stručně a jednoduše vysvětluje princip symfonie, formální strukturu, obvyklá tempa jednotlivých vět. Text uvádí orientační historický vývoj a časovou délku Beethovenovy 7. symfonie.
Předmět	EVH – Estetická výchova hudební
Tematická oblast	Hudební teorie
Téma	Symfonie
Očekávané výstupy	Žák chápe strukturu a význam hudební formy „symfonie“, orientuje se ve sledu jednotlivých hudebních vět, je seznámen s pojmem „sonátová forma“.
Klíčová slova	Symfonie
Druh učebního materiálu	Výukový text
Ročník	4.
Cílová skupina	nižší stupeň osmiletého gymnázia
Ověřeno	21.3.2013, O4
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora	

Metodický pokyn

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STRUKTURA SYMFONIE - výklad

- Symfonie je hudební forma určená pro **orchestr**.
- V moderním symfonickém orchestru se nachází zhruba **70 – 80 nástrojů**. Tento počet je relativní – závisí na autorovi hudebního díla, na době vzniku, stylu apod.
- Symfonie vzniká v období hudebního **klasicismu** (1750 – 1827, např. Haydn, Mozart, Beethoven...), je však **hojná** v období **romantismu** a dalších kulturních epochách až **dodnes**
- Tato forma je cyklická, tj. **vícevětá**. Symfonie má několik jednotlivých vět, částí. Jejich počet může být různý, avšak nejobvyklejší bývají pro symfonie z období **počátku klasicismu 3 věty**, od období **vrcholného klasicismu** (Beethoven) a později v **romantismu 4 věty**.
- Obvyklé pořadí tří vět symfonie období **klasicismu** je: **1. Rychlá – 2. Pomalá – 3. Rychlá**.
- Obvyklé pořadí čtyř vět symfonie období romantismu je: **1. Rychlá – 2. Pomalá – 3. Scherzo – 4. Rychlá**
- **Mezi jednotlivými větami se při koncertě netleská!**
- Názvy vět symfonie jsou v programu koncertu uvedeny obvykle jako jejich tempová označení v italštině (Allegro, Adagio...).
- U **programních symfonií** (novoromantismus okolo 1830; nehudební děj, příběh) mají věty **název** vystihující **dějový obsah** věty (např. Tanec čarodějnic)

1.věta

- Bývá většinou v **rychlém tempu** (např. Allegro)
- Uspořádána je velmi často (zejména v období klasicismu, ale též v romantismu) v **sonátové formě**

Sonátová forma:

- Hudební forma založená na principu **třídílnosti**. Hudba je vnitřně členěna na 3 hlavní části:
Expozice, provedení a repríza
  - **Expozice:** Uvádí nejdůležitější hudební myšlenky díla
    - Má tři témata: 1. **Hlavní téma** 2. **Vedlejší téma** 3. **Závěrečné téma**
  - **Provedení:** Pracuje s „hudebním materiálem“ použitým v expozici, ale dochází zde ke značnému přepracování, témata se „provádějí“ v různých tóninách (transponují se), často v paralelních (souběžných, dur – moll) tóninách,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

hudební motivy se prodlužují či zkracují... skladatel zde má volné pole působnosti

- **Repríza: Opakuje expozici** pouze s malými obměnami. Např. tóniny jednotlivých témat (hlavní, vedlejší a závěrečné) jsou oproti expozici odlišná.
- Sonátová forma je někdy u významných, rozsáhlejších děl doplněna na začátku o **introdukcí** (introdukce = **úvod**) a na konci o **codu** (coda = **závěr**)
  - Příklad: **L. v. Beethoven: Symfonie č.7** - 1.Věta: **Poco sostenuto – Vivace** (Poco Sostenuto zde plní funkci introdukce), délka cca **12 min. 30 sec.**

2.věta

- - obvykle je v **pomalém**, klidném **tempu**
- - svým charakterem má tvořit kontrast k 1. větě
  - Příklad: **L.v.Beethoven: Symfonie č.7** - 2.Věta: **Allegretto**, délka cca 9 min. 30 sec.

3.věta

- - Počíná období vrcholného klasicismu (Beethoven...) je většinou na místě 3. věty tzv. **Scherzo (=žert)**
- - hudba je ve $\frac{3}{4}$ taktu, má **taneční charakter** a tempově bývá spíše **živější**
  - Příklad: **L.v.Beethoven: Symfonie č.7** - 3.Věta: **Presto – Assai meno presto**, délka cca **8 min. 30 sec.**

4. věta

- - tzv. „**finále**“, obvykle v **rychlém tempu**
- - Častokrát je tato věta komponována v sonátové formě, ale není tomu tak vždy.
- Touto částí symfonie vrcholí, skladatel tedy větu obvykle koncipuje tak, aby její závěr zřetelně ukončil a vygradoval celé umělecké dílo.
  - Příklad: **L.v.Beethoven: Symfonie č.7** - 4. Věta: **Allegro con brio**, délka cca **8 min.**
  - celková délka Beethovenovy 7. Symfonie je cca **40 min.**